БРОЈ 222. НИШ, ПОНЕДЕЉАК 15. ДЕЦЕМБРА 1914. ГОДИНЕ. ГОД. XIV.

Рукописи се не-враћају

Број 5 пара

Излазе сваки дан

Радничке Новине

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО и АДМИНИСТРАЦИЈА НАЛАЗИ СЕ У ШТАМПАРИЈИ „ГУТЕНБЕРГ"

ОДНОСИ СА БУГАРСКОМ

II.

Тешко је, управо немогућно, прорећи како ће се преговори са Бугарском завршити и, ако се дође до споразума, какав ће резултат тих преговора бити. Али ипак, има неколико несумњивих факата на основу којих могу да се изводе доста поуздани закључци.

Пре свега, ту долази положај Бугарске. Он је, ако се гледа на интересе бугарских шовиниста, милитараца, капиталиста и свију оних који воде сепаратистичку политику на Балкану, сјајан. Оставши у неутралности и држећи у приправности неколико стотина хиљада неполомљених бајонета и свежих војника, Бугарска, заједно са Румунијом и Италијом, представља онај језичац на огромним европским теразијама од кога има да зависи хоће ли тас претегнути на ову или ону страну; хоће ли победити Тројни Споразум или Двојни Савез. Те три земље, то су Парисова јабука око које се кољу зараћени цинови, и придобијање ма које од њих за ову или ону страну значи, према садашњој расподели снага у Европи и према досадашњем развитку догађаја на бојишту, значи исто што и добитак једне велике, можда и отсудне битке. Отуда дипломатија великих сила чини колосалне напоре да те такозване неутралне земље, тачније речено уцењивачке земље, привуче на своју страну; отуда цар Виљем, потчињавајући своје личне антипатије потребама своје државе, шаље као специјалнога емисара у Рим кнеза Билова, који је несумњиво најспособнији живи дипломата Немачке; отуда Русија, као пандан кнезу Билову, шаље на Балкан свог специјалнога емисара кнеза Трубецкога; отуда тајни фондови зараћених сила пуштају читаву златну кишу на неутралне земље не би ли само придобили штампу и политичаре Румуније, Бугарске и Италије за себе, тако да данас и последњи парламентарни или журналистички дрипац у тим земљама може да постане богаташ продајући своју савест; отуда она утакмица у комплиментима којима европски дипломати, војсковође, научари и књижевници обасипљу час румунски, час бугарски, час талијански народ....

То неутралне државе увиђају, и зато уцењују. Специјално што се Бугарске тиче, влада која је данас на управи земље, представља једну велику Фердинандову уцену Русије. Радославовљев кабинет, то је и по својој идеологији и по својим традицијама и по својим симпатијама аустрофилски кабинет; и док је он на челу земље, Тројни Савез може да сматра за чист ћар већ и само то што Бугарска остаје неутрална, то ће рећи што не прилази у помоћ Аустрији и Немачкој са оружјем у руци. А да се пак деси супротно: да један режим који сав, од главе до пете, нагиње Аустрији промени фронт за сто осамдесет степени и притекне, са оружјем у руци, у помоћ Русији, зато је потребна превелика окретност агената руске дипломатије — и још већа њихова дарежљивост у погледу оних области на које аспирира шовинистичка и грандоманска Бугарска...

То је један важан факт. Други је у овоме: Ако је помоћ Бугарске потребна Тројном Савезу уопште, она је Русији потребна двапута више због њених аспирација и операција према Турској, према Дарданелима. У питању је остварење заветнога идеала Русије, идеала који је царизму оставио у аманет још Петар Велики; и ако Бугарска, својим нападом на Турску, може у знатној мери да олакша и убрза остварење тог идеала, онда је сасвим разумљиво да се руски царизам неће затезати да јој даде и крупније поклоне за ту услугу — у толико пре што нису њени. Кад треба заузети Цариград, онда је Битољ, онда је Скопље ситница о којој се не води рачуна...

Трећи је факт у овоме. Ми сами не можемо одолевати аустријској најезди. То више није никаква државна тајна; то је једна проста логичка, или ако хоћете математичка истина; и чудо је право како смо се ми, сами, упућени на свој плитак резервоар снаге, могли и досада држати и одржати. Тражење помоћи са стране, ма од куда, то је ствар која више није само предмет тајних дипломатских преговора; то је ствар о којој се јавно дискутује; о томе је и једна читава партија поднела интерпелацију; то цео свет очекује; и та нада и то очекивање највећа су нам потпора у овим тешким данима...

Међутим, *од Русије се та помоћ не може ишчекивати*. То је једна ствар која је за нас још од почетка била јасна; али су се наши шовинисти и наивчине стално заносили смешним фантазијама о некаквим руским дивизијама и корпусима који се на шлеповима довлаче Дунавом. Сад међутим, баш у данашњем броју, ми имамо изјаву најнадлежнијега лица, кнеза Трубецкога, која једном реченицом претвара у прах и пепео све те наше наде и илузије...

Остаје нам, онда, само помоћ Грчке и Бугарске. Али Грчка, пре свега, тешко да је уопште у стању пружити нам ону помоћ колика нам је потребна у овој збиља исполинској борби са Аустријом. А затим, она мора имати резерве за своју борбу са Турском, која је сваког момента могућна и вероватна.

Остаје, дакле, само Бугарска...

Закључак ћемо извести у сутрашњем броју.

НА БРЗУ РУКУ

Ослобођење Белгије

Пошто учине гигантски скок од 100 или чак и 200 метара, Французи и Енглези се одмарају од тешких напора и помало разоноћавају. И док се Руси и Срби кољу до последњег човека на Висли и Дрини, дотле њихови савезници инсталирају по својим рововима купатила са топлим тушевима и приређују лов на лисице.

Један наш патриотски лист описује нам, јуче, песнички такав један лов, коме су присуствовале и даме из отменог енглеског друштва. И на крају тога описа, он нам усхићено саопштава да су енглески џентлмени рep од прве уловљене лисице послали на поклон белгијској краљици.

Као што се види, ослобођење јадне Белгије отпочело је брзим темпом. Додуше, с репа — али, тек, главно да је отпочело...

Не липши магарче
ДО ЗЕЛЕНЕ ТРАВЕ

— ЈЕДАН ЛАДАН ТУШ —

Руски посланик у Србији, кнез Трубецкој, упутио је руском народу један апел за скупљање новчаних прилога за Србе. У томе апелу који је иначе обичан као и сви хумани апели, има међутим једно врло важно место у коме се говори о војничкој помоћи коју ми толико времена очекујемо од Русије и коју сваки дан пришенкујемо. То место гласи овако:

„Тешко је Белгијанцима, али они имају куд отићи, имају где наћи помоћи и подршке својој невољи. **Јадна мала Србија с молбом погледа у Русију, али наша војска моћи ће јој пружити руку своју тек пошто савлада заједничког непријатеља.**

Нека се милосрђе ма чим сети онога, што војна снага не може одмах учинити.

Нека Срби осете да их Русија није заборавила, да су њихове патње и нама блиске, да — не чекајући час избављења — ми сада полазимо у помоћ њиховим женама и деци у њиховим невољама и несташицама. То ће донети и нову бадрост њиховим борцима, јунацима. Помозите, чим ко може!"

*

Разуме се, ово ипак неће нимало сметати *Новостима, Трибуни и Великој Србији* да још колико сутра објаве у ванредном издању како сто руских шлепова са сто хиљада војника чека код Текије да се искрца у Србију.

Немачка војна снага

Popolo Romano угледан талијански лист прештампава један извештај немачке врховне команде, где су, без назначења места, набројане немачке снаге које су сад у рату. Тај извештај је објављен у Немачкој да би народ могао лакше слати разне потребе војницима.

По њему Немачка има 100 корпуса, који су овако распоређени:

1 корпус пруске гарде и један корпус резерве те гарде;

43 корпуса пруске, саксонске и виртембершке војске, нумерисани од 1 до 43, и 43 резервна корпуса;

5 корпуса Баваpаца, нумерисаних од 1 до 5, и 5 резервних баварских корпуса;

1 корпус мобилисане милиције, који обухвата војнике друге категорије, који нису уписани у поменуте резервне корпусе;

Најзад стални корпус сачињава маринска пешадија и територијална милиција на служби у окупираној Белгији.

У ових 100 корпуса нису урачунати добровољци, који се сад спремају у Немачкој.

ПЕРСИЈА

Идеја једне велике железничке пруге, која би спојила Европу са Индијом, вема је старог порекла. Многи европски политичари, финансијери и стратегичари одавно су обратили своју озбиљну пажњу на транс персијску железницу, индоевропски пут и у опште на грађење железница у Средњој Азији.

Персија игра веома велику улогу у светској политици баш због тога, што се налази на путу: Европа—Индија. За сада је борба око Средње Азије између великих сила концентрисана у Персији и Турској.

Па каква је то земља Персија? Она има становника приближно око 18 милиона, у њој је већим делом пустош, али за то она садржи доста извора за капиталистичку експлоатацију. У Персији за сада и нема готово никаких железница, тако исто нема ни фабрика ни модерних радионица. Све је то потребно још створити. Персијско земљиште фактички може да привуче халапљиве погледе европских капиталиста. Ту има и рудника каменог угља и олова и калаја и гаса и т.д. Сем тога Персија се налази на раскрсници великих, трговачких и стратегијских путева. Она се граничи са северне стране у дужини 2.000 километара Русијом, са источне стране она се додирује са Индијом, са запада Турском. На источном фронту Персију раздваја само Авганистан од Кинеске републике. Али Персију са северне стране додирује Каспијско море а са јужне Персијски Залив, који је доводи у везу морским путем са Аустралијом, затим са источним афричким обалама и т. д. Хегемонија над Персијским заливом за сада припада Енглеској, али њезина соперница Немачка такође

заузима видно и почасно место у пристаништима Јужне Персије. 1906 г. Хамбуршко—америчко паробродско друштво је установило редован месечни саобраћај између немачких пристаништа и обала Персијског Залива са станицама у Анверсу, Марсељу, Порт—Саиду, Џибути, Бушир—Абаси и т. д. Ова немачка компанија водила је огорчен, тарифни рат са енглеским, паробродским друштвима. Благодарећи јефтином, немачком фрахту шта више и многи енглески фабриканти шиљали су своју робу у Анверс, а затим на немачким лађама у Персију. Али Енглеска је ипак предњачила у том погледу пред Немачком. Она је установила редовну, недељну пловидбу између пристаништа Персијског Залива и Бомбеје и редовну, месечну пловидбу из Енглеске. Јапан се тако исто спремао да отпочне саобраћај између својих обала и Персијског Залива и његови трговачки агенти требали су ускоро да се појаве у пристаништима Персијског Залива. Али не само велике силе већ и мале државе тежиле су к Персијском Заливу. Тако на пр. и Норвешка је отворила свој конзулат у Бендер—Буширу. Све то укупно доказује да је Персијски Залив опет постао један од врло важних центара међународног транзита.

Па каква ће бити судбина Персије у скорој будућности? Да ли ће она остати и даље држава — пуфер, која треба да раздваја суседне земље једну од друге; да ли ће она и у будуће представљати непролазну преграду, коју ће морати обићи на своме путу светска трговина; да ли ће се сачувати традиционалне маште индо-британских дипломата школе Керзона или ће Персија постати једна, велика, железничка раскрсница, где ће се пресецати велике артерије грандиозног трговачког саобраћаја оних пограничних са Персијом великих сила, које броје готово пола милијарде становника? Да ли ће велика, светска, немачка железница, која иде из Хамбурга кроз Берлин, Беч, Цариград и Багдад, продрети у срце Персије? Да ли ће се руске железнице спојити помоћу транс—персијских пруга са енглеским путевима у Индији или на против: да ли ће се сви ови светски, трговачки путеви пресећи на једној мртвој тачки — ето то су светска питања, која су одавно истакнута на дневни ред и која се морају решити у овоме светском рату.

Нема сумње да садашње изолозано стање Персије не може дуго трајати. Персија не може остати дуго без великих, светских железница. Питање о персијским и у опште о централно—азијским железницама могло је се одложити само за извесно кратко време. Економски развитак азијског и европског континента а тако исто и индустријски развитак Мале Азије а нарочито руских покрајина: Кавказа, Средње Азије и Јужног Сибира, већ је истакао на дневни ред ово велико питање.

ЂУЗЕПЕ МОТА

НОВИ ПРЕДСЕДНИК ШВАЈЦАРСКЕ РЕПУБЛИКЕ

Са 181 од 184 гласа изабран је Ђузепе Мота за председника Швајцарске Конфедерације у 1915. г. То је тек други пут да се изабере члан конзервативно католичке партије, а први пут да та част припадне представнику Тесенског кантона.

У целој земљи, нарочито у романској Швајцарској и Женеви, Мота ужива велику популарност.

Њему је сад тек 45 година. Само Нума Дроз доспео је још млађи до тог највишег положаја у држави. Кад су га његови земљаци из тесенског кантона послали у Национално Веће, Моти је било само 28 година. За 12 година он је заузимао прво место међу говорницима католичке деснице, па је, 1911., као последник Шобингеров, изабран у Савезно Веће.

Швајцарски листови посвећују дуге чланке новом председнику и веле да је он, откако је ушао у Савезно Веће, а нарочито од почетка рата, био сталан сарадник председника Хофмана при решавању свих важних проблема.

Сем тога он је, као председник финансијског одбора имао тешку и незахвалну дужност да нађе потребне изворе за покриће трошкова око мобилизације и дефицита које је проузроковала данашња економска криза.

Бугарски учитељи о Туцовићу

Учитељска Искра, орган учитељске социјалдемократске организације у Бугарској, у броју 11 од 14. новембра посвећује ово неколико топлих речи успомени нашег драгог Туцовића:

„Орган Српске Социјалдемократске Партије, „Радничке Новине", саопштава да је 7. овог месеца, пао код Мионице, разнесен гранатом, друг Димитрије Туцовић, уредник партијског часописа „Борбе". Он је био један од првих и најталентованијих вођа Српске Социјалне Демократије. Учитељи социјалдемократи у Бугарској, бачени у дубоку тугу том вешћу, испраћају своје најискреније саучешће братском српском пролетаријату, друговима српским учитељима за незаменљиви и непрежаљени губитак који су претрпели трагичном смрћу друга Димитрија Туцовића.

Стање код заробљеника

Пресбиро доноси ово саопштење:

Ниш, 15. децембра

Његово Краљевско Височанство Престолонаследник Александар посетио је јуче заробљене аустро-угарске официре и код њих провео дуже времена, разговарајући се са појединцима. Аустро-Угарски официри изјавили су Престолонаследнику, да се добро хране и да су задовољни са поступањем српских војних власти. Ова племенита пажња Врховног Команданта Српске Војске пријатно је дирнула заробљене аустро-угарске официре, јер су баш сад многи од њих прослављали католички Божић.

*

На супрот овоме, ми би могли навести масу факата који доказују *сасвим супротно...*

ПОВОДОМ ПОГИБИЈЕ ДИМИТРИЈА ТУЦОВИЋА

Моја противност рату није више само хуманост, социјализам, ту више немају посла само начела и схватања. То је побуна целог бића против варварства и смрти, силна воља за животом, страховит бол и безгранична несрећа које ствара помисао на смрт. Та противност постаје неодољива, нагонска потреба да се свом снагом полети у борбу против људске кланице, и у борби за велики и светао живот да пуна мера свима снагама духа. Ја жалим, ма колико то жаљење изгледало непаметно и нескромно, лудачко, ако хоћете, што нисам у стању да једном исполинском, божанственом, незапамћеном беседом откријем у пуној светлости и лепоти најдубље тајне људског бића и уздрмам, пољуљам, поведем свет да учини крај сваком варварству. То осећање постало је плод преживелих тренутака последњих година, и данас је несумњива историјска истина, да ће ова генерација која је тражила свој пут и стварала своју личност за време најстрашнијих ратова бити и најстрашнији противник свих ратова.

Подигнуте очи пре свих заустављају се на пролетаријату. Прелазећи преко свега другог, само дивовском борбом за мир пролетаријат добија пуно право да му приђе све што представља културу. Само пролетаријат има снаге, способности и духовне смелости да се свом жестином бори за мир, и само борба за мир може да створи одушевљење какво није запамтио свет. Први хришћански мученици грешили су што су спутавали свој живот и приносили га на жртву небеској награди. Кад су их непријатељи убијали, они су мирно умирали, уверени да на тај начин најбоље искупљују свој дуг према „Сину Божијем". Ми, пак, пре свега хоћемо да живимо. Ми се не само одушевљавамо љубављу и братством свих људи, него дајемо пуно право и своме животу, пуштамо на вољу свим снагама свога бића, желимо да што више и што силније осетимо живот, и на тај начин отклањамо све душевне противречности, нескладе и кризе. Уравнотежити унутрашњи живот, решити *лични проблем*, своја схватања и тежње довести у склад са својом природом, то је први посао модерног човека. И зато је наше одушевљење неисцрпно, дубоко, као што је дубок и наш живот.

*

Јадни, несрећни Туцовићу! Ох, грозно, грозно! Људи, хеј, људи, шта је ово? Зар не видите шта се начини од света! Кажите ми, коме треба ово, покажите ми те идеале који неће пасти, који се неће умрљати пред силном крвљу! Умни, поштени, добри људи, тргните се, побуните у себи све снаге свога духа и негодујте, силно, громко негодујте. Нека ваше негодовање буде страшно као што су страшна недела њихова.

Момир Николић

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЋНИ ТЕЛЕГРАМИ

Французи теслимили Валону Италији

Париз, 13 декембра. — *„Тан" поводом уласка Италијана у Валону вели, да су аустро-италијанске конвенције сада само историјска успомена, као што је и Тројни Савез и као што су и аустро-угарске балканске аспирације. Грчка и Србија неће стављати никакву примедбу противу италијанске интервенције, која ће завести ред у Валони и учинити крај ширењу анархије. Француска нема шта да се узнемирава због правца, у који неумитна логика води догађаје.*

Број француских рањеника

Париз, 13 декембра. — Према званичним подацима, од 15 септембра до 30 новембра (по нов. кал.) француске санитарне формације примиле су 489.733 рањеника, од којих су се 250.000 вратили у ланац, преко 120.000 су реконвалесценти и преко 60.000 су на путу оздрављења; 1,48% су опорављени а умрлих је 2,48% што представља најнижи морталитет констатован у великим модерним ратовима. Болнице располажу са 366.000 кревета, који број надмашаву стварну потребу.

Кад не дају ништа српски капиталисти, онда се траже помоћ од енглеских капиталиста

Лондон, 13 новембра. — Листови објављују апел београдскога архиепископа на племенитост енглеског народа за његове молитве и материјалне жртве, којима треба да помогне сиромашни српски народ. Варварски методи Немаца у рату противу савезника нанели су Србима као и Белгијанцима крваве и неизлечиве ране. Потребна је веома брза помоћ онима, који су измакли злој судбини и сирочићима погинулих ратника.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Руске победе на горњој Висли

Петроград, 14. децембра. — 13. децембра борбе на правцу реке Бзуре и Равке уопште су се ограничиле на артиљеријску ватру. Успешно смо одбили разне немачке нападе.

12. децембра, у вече, у доњем току Ниде избацили смо непријатеља из Вилице, коју су Аустријанци огорчено бранили. Они су покушали да се утврде на левој обали Ниде, ну ми смо их одбацили са ону страну реке. На југу горње Висле у пределу Сарнов 12. децембра одбили смо Аустријанце са линије Kuchow-Olpiпу; непријатељ нам је оставио 10 митраљеза, заробили смо му 43 официра и више од 2500 војника. — 13 декембра наставили смо да гонимо непријатеља који се повлачи у нереду. Запленили смо још 8 митраљеза и заробили око 1000 војника; заузели смо висове код Siedlizka на левој обали Бијале. У правцу Дукле Аустријанци 12 и 13 декембра били су одбијени са линије Змигрод-Дукла и у потпуном су повлачењу.

У последњим борбама, које су биле у овом крају Аустријанци су претрпели огромне губитке и оставили су нам као заробљенике више од 10.000 људи.

На севезничком бојишту

Париз, 13. декембра. — 12 декембра између мора и Лиса дан је прошао на миру. Остварили смо нешто успеха у пределу на морској обали. На осталом фронту има да се забележи само омања канонада. Између Лиса и Оаза одбили смо неколико противнапада непријатељских код Нулета где смо уништили два непријатељева блиндирама митраљеза, код Боазела где је један опкоп, узет од непријатеља па изгубљен, поново заузет после живе борбе. Између Оаза и Ена код Намисела отели смо један шанац и задржали смо га и поред противнапада непријатељевих. У долини Ена немачки напад против Болне и Вернеја није успео. У пределу Перта непријатељ је учинио снажне напоре да нам отме шанчеве које је изгубио, у чем није могао успети, претрпевши огромне губитке. У горњем Алзасу дан је обележен знатним напредовањима; држимо висове који доминирају Аспашом као и литицама доњег Аспаша Пред Серни доспели смо до литица шума на брежуљцима на западу од вароши.

Авијатичарске операције

Лондон, 14 декембра.—Са једног дирижабла бачено је на Нанси у сред вароши десетину бомби. — Француски авијатичари бомбардовали су сместиште аероплана, једну станицу у Мецу, где је опажено кретање војничких возова и касарне у Сен Прива код Меца.

ОГЛАС

Молим другове који знају где се налази Мита Јакиновић обућар да се јави на адресу Стојан Манић у кући Дине Маздића, Лесковац. 2—3

Живојин Ђокић радн. опанчарски из Крагујевца Ненадовића бр. 32. тражи своју мајку Ђенодију и брата Радомира из села Пасковца ср. јадранског окр. подринског који су приликом бежања од Аустријанаца напустили своју кућу. Моли сваког ко ма шта буде о њима знао да му јави на горњу адресу. 4—10

Два продавца за Ниш тражи администрација Радничких Новина. Услови повољни. Обратити се штампарији Гутемберг.

Тражим мужа Крсту Јовановића, бравара из Београда, редова VII пука II позива I батаљона, нека се јави својој породици у Лесковац.

Власник и одговорни уредник Драгиша Лапчевић, новинар. Штампарија „Гутенберг" Милана П. Стефановића — Ниш.